

සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසය

සිංහල රාජධානි මුල් කොට ගෙන සාහිත්‍ය යුග වශයෙන් බෙදූ දැක්වීම සාහිත්‍ය ඉතිහාසය දැක්වීමේ එක් සම්ප්‍රදායකි. ඒ අනුව සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයේ යුග කිහිපයකි.

එනම්:-

- i. අනුරාධපුර යුගය
- ii. පොළොන්නරු යුගය
- iii. දඹදෙණි යුගය
- iv. කුරුණෑගල යුගය
- v ගම්පොළ යුගය
- vi. කෝට්ටේ යුගය
- vii. සීතාවක යුගය
- viii. මහනුවර යුගය යනුවෙනි.

දඹදෙණි යුගයේ සිට කෝට්ටේ යුගයේ අවසානය තෙක් සාහිත්‍ය ඉතිහාසය පිළිබඳ සංක්ෂිප්ත විස්තරයක් මෙහි දැක්වේ.

දඹදෙණි සාහිත්‍ය යුගය

දඹදෙණි රාජධානිය ආරම්භ කරන ලද්දේ තුන්වන විජයබාහු (ක්‍රි.ව. 1232-1236) රජු විසිනි. ඉන් පසු මහලංකා පුත් දෙවන පරාක්‍රමබාහු (ක්‍රි.ව.1236-1270) රාජ්‍යත්වයට පත් විය. කලිකාල සාහිත්‍ය සර්වඥ පණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහු යන නාමයෙන් හැඳින්වුණු මේ රජතුමාගේ කාලය සිංහල සාහිත්‍යයේ විශිෂ්ට දියුණුවක් ඇති වූ යුගයක් විය. අනතුරු ව රජකමට පත් වූයේ සිව්වන විජයබාහු රජතුමා (ක්‍රි.ව. 1271-1272) යි.

දඹදෙණි යුගයේ දී ග්‍රන්ථකරණයෙහි යෙදුණු විශිෂ්ට ලේඛකයන් අතර සංඝරක්ඛිත මාහිමි, දිසුලාගල මේධංකර මාහිමි, අනවමදර්ශී මාහිමි, බර්මසේන හිමි හා මයුරපාද පරිවේණාධිපති බුද්ධපුත්‍ර හිමි යන යතිවරු ද දෙවන පණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහු රජතුමා ද වූහ.

අධ්‍යයනයක් පමණ වූ කාලය තුළ ලියැවුණු විවිධ විෂයක ග්‍රන්ථ සමූහය දඹදෙණි යුගයට අයත් වේ. ඒවා අතර ධර්ම ග්‍රන්ථ හා අර්ථ ව්‍යාකෘත, ව්‍යාකරණ හා කෝෂ ග්‍රන්ථ මෙන් ම ජන්දස් හා අලංකාර ග්‍රන්ථ ද දක්නට ලැබේ.

1. ධර්ම ග්‍රන්ථ

සද්ධර්ම රත්නාවලිය

මෙය ධර්මසේන හිමියන්ගේ කෘතියකි. පාලි ධම්මපදවිඨ කථාව ඇසුරු කරගෙන රචිත මේ කෘතියේ කථා වස්තු තුන්සියයක් පමණ ඇතුළත් වේ. ඊට අමතර ව මිළිනිද ප්‍රශ්නය, දීඝනිකායට්ඨකථා, සුත්තනිපාතට්ඨ කථා, බුද්ධවංශ පාලි හා අවිඨ කථා, මංගල සුත්තට්ඨ කථා යන කෘතිවලින් තෝරාගත් කථා පුවත් ද මූලාශ්‍රය කරගෙන ඇත. මුල් පාලි කථා කෙළින් ම සිංහලයට පරිවර්තනය නොකොට කථා සාරය පමණක් ගෙන සද්ධර්මරත්නාවලිය රචනා කොට ඇති බව ග්‍රන්ථාරම්භයෙහි කතුවරයා දක්වන 'පාලි ක්‍රමය හැර අර්ථ පමණක් ගෙන අප කළා වූ ප්‍රබන්ධයෙහි' යන පාඨයෙන් පැහැදිලි වේ.

වර්ණනය සඳහා තමන් තෝරාගත් කථා වස්තුවල වර්ත, අවස්ථා හා පරිසර වර්ණනා මැනවින් ගලපා රසවත් ව කථා ඉදිරිපත් කිරීමට සද්ධර්ම රත්නාවලි කතුවරයා සමත් වී ඇත. පොදු ජනවහරින් ගත් උපමා හා පිරුළු බෙහෙවින් භාවිතය මෙහි භාෂා ශෛලියේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයකි. සද්ධර්මරත්නාවලි කතුවරයා උපහාසය ජනිත කරමින් කථා කීමෙහි සමතක වූ බවට නිදර්ශන බොහෝ ය.

නියං සායේ හඬන ආසක් මෙන්
පය බරවායට පිටිකර බෙහෙත් බඳනා සේ
පොල් ගසින් තල් පත් පතන්නා සේ
දත් තැත්තවුන් කියන ගී සේ

ආදිය ඉන් සමහරකි. පොදු ජනවහරින් ගත් උපමා හා පිරුළු බෙහෙවින් ඇත.

පූජාවලිය

මධුරපාද පරිච්ඡෙදාධිපති බුද්ධපුත්‍ර හිමියෝ පූජාවලී නම් ග්‍රන්ථයෙහි කතුවරයාණෝ ය. නවඅරභාදී බුදුගුණවලින් එකක් වූ 'අරභං' යන බුදුගුණය මුල් කරගෙන මේ කෘතිය ලියා ඇත. දේවප්‍රතිරාජ ඇමතිතුමාගේ ආරාධනයෙන් මේ ග්‍රන්ථය ලියන ලද බව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දැක්වේ. මේ ග්‍රන්ථය ලිවීමේ පරමාර්ථය වූයේ දෙවන පැරකුම්බා රජු බුද්ධත්වය ප්‍රාර්ථනා කිරීම සඳහා උනන්දු කරවීමත්, සන්පුරුෂ ජනයා ශ්‍රද්ධා බුද්ධි වර්ධනය සඳහා උනන්දු කරවීමත් ය.

පූජාවලිය පරිච්ඡේද සූතිස (34) කින් සමන්විත වේ. බුදුගුණ වර්ණනාවකින් මේ කෘතිය ආරම්භ වේ. අනතුරු ව සුමේධ තාපස අවස්ථාවේ නියත විවරණ ලැබීමේ සිට තොරතුරු හා විවිධ කථා ඉදිරිපත් කෙරේ. ඉන් අනතුරු ව බුද්ධ වර්තය හා සම්බන්ධ විවිධ සිදුවීම් හා වර්ත විස්තර වෙයි. එහි 33 වන හා 34 වන පරිච්ඡේදවලින් ශාසන ඉතිහාසය විස්තර වේ.

පූජාවලියෙහි කථා වස්තු වර්ණනයේ දී මිශ්‍ර සිංහල බස් වහර උපයෝගී කරගෙන ඇත. යෝගාර්ණවය හා ප්‍රයෝගරත්නාවලිය යන වෛද්‍ය ග්‍රන්ථ ද, මධුරපාද හිමියන් විසින් ලියැවිණි.

2. වෙනත් ග්‍රන්ථ

කඳවුරු සිරිත

දෙවන පැරකුම්බා රජකුමාගේ දෛනික වර්යාවට සම්බන්ධ තොරතුරු මෙහි දක්වේ. මෙහි කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය. ශ්‍රීමත් ඩී. බී. ජයතිලක මහතා විසින් ලන්ඩන් නුවර පුස්තකාලයේ තිබී මෙම කුඩා ලිපිය පිටපත් කර ගන්නා ලදී.

දඹදෙණි කතිකාවත :

දඹදෙණි කතිකාවත නමින් හැඳින්වෙන්නේ දඹදෙණි රාජධානි සමයෙහි විසූ ලාංකික භික්ෂූන් වහන්සේගේ පැවැත්මට අදාල වන පරිදි සංඝ සම්මුතියක් මගින් සකස් කර ගත් ව්‍යවස්ථා සමූහයකි. මෙය සිංහල කතිකාවත් අතර දෙවැන්න ලෙස සැලකේ. ප්‍රථමයෙන් ලියැවුණේ පොළොන්නරු කතිකාවත යි. දෙවන පැරකුම්බා රජුගේ අනුග්‍රහය ද සංසරකඛිත මාගිමි හා දිඹුලාගල මේධංකර මහාස්ථවීර යන යතිවරයන්ගේ මූලිකත්වය ද යටතේ දඹදෙණි කතිකාවත පිළියෙළ වූ බව පෙනේ.

3. අර්ථ ව්‍යාඛ්‍යාන ග්‍රන්ථ

ධර්ම ආදී විවිධ විෂයක පෙළ පොත්වල අරුත් පැහැදිලි කිරීම සඳහා ලියන ලද ග්‍රන්ථ අර්ථ ව්‍යාඛ්‍යාන ග්‍රන්ථ නම් වේ.

සන්න :-

- i ධම්ම පද සන්තය :- කර්තෘ අවිනිශ්චිත යි. පාලි ධම්ම පදයේ වර්ග 26 ක් යටතේ දැක්වෙන ගාථා සඳහා ලියැවුණු සන්නයකි.
- ii රූපසිද්ධි සන්තය :- කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය. රූපසිද්ධි නම් පාලි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයට ලියන ලද සන්නයකි. රූපසිද්ධි පිටපොත නමින් ද මෙය හැඳින්වේ.
- iii විරිත සන්තය :- කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය. මොග්ගල්ලායන නම් පාලි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයට ලියන ලද සන්නයකි.
- iv කසයින් සන්තය :- කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය. කච්චායන නම් පාලි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයට ලියැවුණු සන්නයකි.
- v අටදා සන්තය : කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය. ජාතක පොතෙන් කෝරාගන් ජාතක කථා අටක් උදෙසා ලියන ලද සන්නයකි මේ. අටදා හෙවත් අටජාතක නම් නේමිය, මහාජනක, සාම, නිමි, බණ්ඩහාල, හුරිදත්ත, මහානාරද, කස්සප හා විඳුර යන ජාතක කථා අට යි.
- vi විශුද්ධි මාර්ග මහා සන්තය :- බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් රචිත පාලි විසුද්ධි මග්ගයට ලියන ලද සන්නයකි. කතුචරයා දෙ වන පැරකුම්බා රජු ය.

vii. කුද්දු සහ පදාර්ථ සන්තය :- කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය.

මෙය බුද්ධක සික්ඛා නමැති පාලි විනය ග්‍රන්ථයට ලියන ලද සන්තයකි.

viii. පද සාධන සන්තය :- කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය.

මොග්ගල්ලායන ව්‍යාකරණයට ලියැවුණු පදසාධන නම් පාලි ග්‍රන්ථයට කළ අර්ථ ව්‍යාකෘතයකි මේ.

4. පිටපොත් :-

පිටපොත් යනු පුස්තකාල පොතට පිටින් එකතු කළ පොත යි. මේ ග්‍රන්ථ මාර්ගයෙන් ඉටු වූයේ ද සන්න හා ගැටපද කෘතිවලින් සිදු වූ කාර්යය යි. එනම් දුරවබෝධ පද සඳහා අරුත් පැවසීම යි.

කංඛාවිකරණී පිටපොත :

කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය.

පාතිමොක්ඛ නමැති විනය පිටකයට අයත් ග්‍රන්ථයට ලියැවුණු කංඛාවිකරණී නම් අඩුවාවට ලියන ලද අර්ථ කථනයකි මේ.

සිලි පිටපොත :-

කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය.

නාමරූප සමාය නමැති අභිධර්ම ග්‍රන්ථයේ ඇතුළත් දුරවබෝධ පද සඳහා වූ අර්ථ කථනයක් වශයෙන් මෙය ලියැවී ඇත. 'සිලි' යනු 'වුරුල' හෙවත් කුඩා යන අර්ථය ගෙන දේ.

5. ව්‍යාකරණ හා කෝෂ ග්‍රන්ථ :

සිදත් සඟරාව

ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයක් වන සිදත් සඟරාව ලියන ලද්දේ ප්‍රතිරූප පරිචේණාධිපති හිමියන් විසින් බව ග්‍රන්ථයෙහි දැක්වේ.

සිදත් සඟරාවේ ආරම්භයේ දී ම වියරණ විදි 20 ක් ඉදිරිපත් කෙරේ.

ඒ මෙසේ ය.

'එබැවින් සත් සඳ-ලිඟු විබන් සමස් පියෙවි
පස කිරිය ලොප 'දෙස' ගම් පෙර රු දෙරු පෙරලී
වැඩි අඩු නිපා නියම්-අනියම් අවිදුමන් විදි
වී විසි වැදුරුම් වියරණ විදින් සපයා'

මේ විසි වැදුරුම් වියරණ යළිත් සත්, ලිඟු, විබන්; සමස්, වෙසෙසුන් - වෙසෙස් කිරිය, පසරුන් වූත් අඩුත් හා කිරියකරු පද සබඳ වශයෙන් අදියර දහයක් යටතේ විස්තර කෙරේ. අවසානයෙහි කාව්‍ය කරණයට අදාළ ඉටු අතිටු ගණ හා ලකර පිළිබඳ විස්තර දැක්වේ.

සිංහලය පිළිබඳව දැනට ලැබෙන පැරණි ම ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථය සිදත් සඟරාව යි.

6. කෝෂ ග්‍රන්ථ

පියුම්මල :

කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය. කෝෂ ග්‍රන්ථයක් වූ මෙය නිසඤ්චු නාමයෙන් හැඳින්වේ. තෝරාගත් විශේෂ කේවල වචන උදෙසා යෙදෙන පර්යාය වචන සියල්ල එකතු කර දක්වීම මේ ග්‍රන්ථයේ ස්වභාවය.

7. ඡන්දස් :

එළු සඳස් ලකුණ :-

මෙහි කර්තෘ හද්‍රා නම් යතිවරයාණ කෙනෙකි.

සිංහල ඡන්දස් ශාස්ත්‍රයට අදාළ විස්තර මෙහි දක්වේ. පද්‍ය බන්ධනයේ දී ඡන්දස හෙවත් යෙදුණු අක්ෂර නියම කිරීමත් ගුරු හා ලුහු අකුරු යෙදිය යුතු පිළිවෙළ හෙවත් විරිත් භාවිතයත් වැදගත් වෙයි. පද්‍යයේ අෂ්ටවිධ ගණ හේදය, එළිසමය, යවහන් දොස්, යනිය, හී, සිවුපද හා සිලෝ විරිත් ප්‍රභේද ආදිය පිළිබඳ විස්තර එළු සඳස් ලකුණෙහි ඉදිරිපත් කෙරේ.

ලකුණු සර :

කර්තෘ අවිනිශ්චිත ය.

සිංහල ඡන්දස් පිළිබඳ ව විස්තර ඉදිරිපත් කරන කෘතියකි. අෂ්ට විධ ගණ හේදයට අදාළ ගුණාගුණ විභාගය සුභාසුභ වස්තු හා වචන පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වේ.

වෙනත් ග්‍රන්ථ :

දඹදෙණි සාහිත්‍ය යුගයේ විශේෂ ලක්ෂණ කීපයක් ගැන මෙහි දී සලකා බැලිය හැකි ය.

කාලිංග මාස ආක්‍රමණ (ක්‍රි.ව. 1215-1236) නිසා නිවී ගිය සාහිත්‍ය ප්‍රදීපය දැල්වීම උදෙසා පොත්පත් සම්පාදනය කිරීම මෙකල අත්‍යවශ්‍ය කාර්යයක් විය. මේ නිසා විවිධ ආශ්‍රය යටතේ ග්‍රන්ථ ලියැවිණ. සාම්ප්‍රදායික ගුරුකුල අධ්‍යාපන මාර්ගය වූ ශිෂ්‍යයන් ලවා අර්ථ ඇස්වීමේ ක්‍රමයට යොමු කර ආකාරයෙන් පොත්පත් සම්පාදනය කිරීම මේ යුගයේ සාහිත්‍යයෙහි විශේෂ ලක්ෂණය විය. පූර්ව යුගයේ දී මෙන් සන්න හා පිටපොත් වැනි කෘති ලියැවුණේ මේ නිසා විය හැකි ය. පොදු ජනතාවගේ වින්දනයට යෝග්‍ය ආකාරයෙන් සිංහල බණකතා පොත් ලිවීමේ ආරම්භය ද දඹදෙණි යුගයේ දී දක්නට ලැබේ. මේ අනුව දඹදෙණි යුගයෙන් සාහිත්‍ය පුනරුදයක ලක්ෂණ මතු වී පෙනේ.

කුරුණෑගල යුගය

සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයේ දඹදෙණි යුගයෙන් ඉක්බිති ව එළඹෙන්නේ කුරුණෑගල යුගය යි. අවුරුදු සිවුපනසක් (ක්‍රි.ව 1292 - 1347) පමණ කාලය මේ යුගයට අයත් වේ. කුරුණෑගල රාජධානිය ආරම්භ කළේ දෙවන බුවනෙකබා (1292 - 1302) රජ ය. ඉක්බිති රාජ්‍යයට පත් වූයේ සිවු වන පරාක්‍රමබාහු (1302 - 1326) රජතුමා ය. එතුමාගෙන් පසු කෙටිකල බුවනෙකබාහු හා පස් වන විජයබාහු යන රජවරු පිළිවෙළින් සිහසුනට පත් වූහ. මේ රජවරුන්ගේ ඇවෑමෙන් කුරුණෑගල සාහිත්‍ය යුගය අවසන් වෙයි.

කුරුණෑගල සාහිත්‍ය යුගයෙහි විසූ ලේඛකයන් අතර විල්ගම්මුල පැරකුම්බා තෙරිඳු වීරසිංහ ප්‍රතිරාජ, සකල විද්‍යාවකුචරිති පරාක්‍රම පණ්ඩිත, දෙවිරද දම්පසහිතා යන ගීති පැවිදි පඬිවරු වෙති. ගද්‍ය ග්‍රන්ථ රචනය මේ යුගයේ විශේෂතාවකි. සිංහල පතපොත ලිවීම, මෙකල ද පැවැති අතර වංස කථා නමින් හැඳින්වුණ ග්‍රන්ථ විශේෂයක් ද බිහි වී ඇත. වෘත්ත ගන්ධි නමැති ගද්‍ය ශෛලියකින් ග්‍රන්ථ රචනා කිරීම ද මේ යුගයේ දී ආරම්භ විය.

2.1 උම්මග්ග ජාතකය

පාලි උම්මග්ග ජාතකය ඇසුරු කරගෙන ලියන ලද්දකි. මේ කථාවෙන් නිරූපණය වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් බෝධිසත්ව අවස්ථාවෙහි පුරන ලද ප්‍රඥා පාරමිතාව පිළිබඳ තොරතුරු යි.

උම්මග්ග ජාතකය මිශ්‍ර සිංහල භාෂා ශෛලියකින් ලියැවී ඇත.

උම්මග්ග ජාතකය සිංහලයට පරිවර්තනය කරන ලද්දේ වීරසිංහ ප්‍රතිරාජ ඇමතිවරයා විසින් බව පැහැදිලිව පෙනේ.

පන්සිය පනස් ජාතක පොත (සිංහල ජාතක පොත)

පාලි ජාතකවග්ග කථාවේ ඇතුළත් කථා ප්‍රවෘත්ති සිංහලයට පරිවර්ථනය කිරීමෙන් මේ කෘතිය සකස් වී ඇත. කතුවරයා කවරෙක් ද යන්න අවිනිශ්චිත ය. ලේඛකයන් කීපදෙනෙකු විසින් ම සිංහලයට පරිවර්තනය කරන ලද ජාතක කථා එක්තැන් කිරීමෙන් මේ සිංහල ජාතක පොත කුරුණෑගල යුගයේ සම්පාදනය කරන්නට ඇතැයි සැලකේ.

සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයෙහි මෙතෙක් පළ වූ විශාලතම කෘතිය පන්සිය පනස් ජාතක පොත යි. පන්සිය පනස් ජාතක පොත නමින් හැඳින්වූව ද එහි දක්නට ලැබෙන්නේ කථා 547 කි.

බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ විවිධ ආත්ම භාවවල දී දසපාරමිතා ධර්ම පිරු ආකාරය මේ කථා තුළින් දක්වේ.

යෑම ජාතක කථාවක ම කරුණු විස්තර කර ඇත්තේ කිසියම් අනුපිළිවෙළකට ය.

එනම් නිදාන කථා, වර්තමාන කථා, අතීත කථා, ගාථා හා සමෝධාන යනුවෙනි. නිදාන කථා යනු ජාතකය දේශනා කිරීමට හේතු වූ විස්තරය යි. වර්තමාන කථාවෙහි දී විස්තර වන්නේ ඒ ඒ වර්ත බුදුන් ජීවමාන කාලයෙහි හැසිරුණු ආකාරය යි. අතීත කථාවෙහි දැක්වෙන්නේ වර්තමාන කථාවේ ඇතුළත් වර්ත පෙර ආත්ම භාවයන්හි ක්‍රියා කළ ආකාරය යි. ඒ ඒ කථා ආශ්‍රීත ව පවත්නා ධර්මානුගත කරුණු ගාථා මගින් ඉදිරිපත් කෙරේ. සමෝධානයෙහි දී කෙරෙන්නේ වර්තමාන හා අතීත කථාවල ඇතුළත් වර්ත එකිනෙක ගැලපීම යි. එනම් පූර්වාපරසන්ධි ගැලපීම යි.

සරල බස්වහරක් ජාතක කථාවල දක්නට ලැබේ. එහෙත් ඇතැම් කථා සංස්කෘත තත්සම වචන බහුල සංකීර්ණ භාෂා ශෛලියකින් ලියැවී ඇත.

සමාජයේ උත්කෘෂ්ට පැවැත්ම මෙන් ම අධමකම් ද අවංක භාවය මෙන් ම වංක භාවය ද ආදී විවිධ වර්ත ලක්ෂණ ජාතක කථා මගින් මනාව නිරූපණය වේ.

චූපවංශය

අනුරාධපුරයේ මහාචූපය හෙවත් රුවන්වැලිසෑය පිළිබඳ කථාව චූපවංසයෙහි දැක්වේ. පාලි භාෂාවෙන් ලියන ලද චූපවංසය ආශ්‍රය කොට ගෙන සිංහල භාෂාවෙන් ලියූ කෘතියක් ලෙස සලකනු ලැබේ. ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දැක්වෙන පරිදි මෙහි කතුවරයා වූයේ සකල විද්‍යාවකුවර්ති පරාක්‍රම පණ්ඩිත නම් වියනෙකි.

චූපවංසය ආරම්භ වන්නේ බෝසතාණන් වහන්සේගේ සුවිසි විවරණය පිළිබඳ කෙරෙන විස්තරයකින් එතුමා සුමේධ තාපස ව දීපංකර බුදුන්ගෙන් නියත විවරණය ලැබූ ආකාරයෙන් අනතුරුව ක්‍රමයෙන් කොන්ඩඤ්ඤ ඇතුළු අනෙක් බුදුවරයන් වහන්සේලාගෙන් නියත විවරණ ලැබූ ආකාරයත් විස්තර කෙරේ. ඉන්පසු බුදුන් වර්තය දැක්වේ. ධර්මාශෝක රාජ වර්තය සහ එතුමාගේ ධර්ම දූත සේවය ලංකාවේ බුදුසමය පිහිටුවීම ආදිය විස්තර දැක්වේ.

අනතුරු ව ලංකාවේ රාජ්‍ය හා ශාසනික ඉතිහාසය, දුටුගැමුණු රාජ්‍ය කාලය අවසානය තෙක් ඉදිරිපත් කෙරේ. දුටුගැමුණු වර්තය උත්පත්තියේ සිට අවසානය දක්වා විස්තරාත්මක ව මෙහි දක්වා ඇත.

චූපවංසයෙහි මූලික අරමුණු වූයේ රුවන්වැලි සෑය හා විවිධ චූප කරවීම විස්තර කිරීමත් එමගින් සිදු වූ ශාසනික සේවාව ඉදිරිපත් කිරීමත් ය. මේ අතර රුවන්වැලි සෑ නිර්මාතෘවරයා වූ දුටුගැමුණු රජතුමාගේ ශාසනික සේවාවන් විරත්වයත් මෙහි විස්තර කෙරේ.

මෙහි බොහෝ විට සරල භාෂා රීතියක් පෙනෙත් ඇතැම් තැන සංස්කෘත වචන මිශ්‍ර සංකීර්ණ ශෛලිය ද යොදා ගත් බව පෙනේ.

සිංහල බෝධි වංශය :

බෝධිවංශය ලිවීමේ අරමුණ වූයේ බුදුරජාණන් වහන්සේට බුද්ධත්වය සඳහා උපකාරී වූ ශ්‍රී. මහා බෝධිය පිළිබඳ වංශ කථාව ඉදිරිපත් කිරීම යි. පාලි බෝධිවංසය ආශ්‍රය කොට ගෙන මෙය ලියා ඇත. සිවු වන පැරකුම්බා රජුගේ ආරාධනය පරිදි විජගම්මුල මාහිමියන් විසින් මේ කෘතිය කරන ලද බල ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දක්වේ. ශ්‍රී මහා බෝධිය පිළිබඳ කරුණු පහක් යටතේ විස්තර බෝධිවංසයෙහි අන්තර්ගත වේ. එනම්,

1. මේ ජයමහාබෝධිය කවර අර්ථයකින් බෝධි නම් වේද?
2. කවර කෙනෙකුන්ගේ බෝධියෙක් ද?
3. කුමක් පිද්ධ කෙරේ ද?
4. කවරක්නු විසින් ස්තූති කරන ලද්දේ ද?
5. කොතැන්හි පිහිටියේ ද?
යනු. යි.

මේ ප්‍රශ්න පහට අදාළ කරුණු පහත දැක්වෙන කොටස් යටතේ දක්වේ.

1. අභිසම්බෝධිකථා
2. ආනන්දබෝධිකථා
3. දසබලපරිතිබ්බාන කථා
4. නතිය සංගීතී කථා
5. ලංකාවතරණ කථා
6. නගරස්පවෙනස කථා
7. මහාවිහාර පටිඤ්ඤන කථා
8. ධාන්ථාගමන ගථා
9. දුමින්දාගමන කථා

බෝධිවංසයෙහි ඇතුළත් කරුණු සමස්තයක් වශයෙන් සැලකීමේ දී හෙළි වන්නේ බුද්ධ චරිතය, බුද්ධ ධර්මය බුද්ධ ශාසනය හා ශ්‍රී මහාබෝධි ශාඛාව ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටුවීම ආදී කරුණු ගැන විස්තර කිරීම කතුවරයාගේ අරමුණ වූ බව යි. මේ කෘතිය රචනයේ දී සරල භාෂා ශෛලිය ද මිශ්‍ර භාෂා ශෛලිය ද යොදා ගෙන ඇත.

අනාගතවංසය :

මේ කෘතිය ලියැවී ඇත්තේ මෙහෙය බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ චරිත කථාව විස්තර කිරීම සඳහා ය. මේ කල්පය තුළ බුද්ධත්වය ලැබූ කකුසඳ, කෝණාගම, කාශ්‍යප, ගෞතම යන සිවු බුදුවරයන්ට අනතුරු ව බුදුබව ලබන්නේ මෙහෙය බෝධිසත්වයන් ලෙස සැලකේ.

මෙතේ බුදුසිරිත යන නාමයෙන් ද මේ කෘතිය හැදින්වේ. අනාගතවංස පාලිය හා සමන්තපද්දිකා යන ග්‍රන්ථ මේ කෘතියට ආශ්‍රය කරගත් බව පෙනේ.

අනාගතවංසයෙහි කරුණු ඉදිරිපත් කොට ඇත්තේ ප්‍රධාන මාතෘකා පහක් යටතේ ය. එනම්

1. අනාගතවංස දේශනාව කවරකු විසින් දෙසන ලද්දේ ද?
2. කොතැන්හි දී දෙසන ලද්දේ ද?
3. කවර කලෙක දෙසන ලද්දේ ද?
4. කුමක් පිණිස දෙසන ලද්දේ ද?
5. කවර කෙනකුන්ගේ ආරාධනාවෙන් දෙසන ලද්දේ ද? යනුයි.

ධර්ම විස්තර ද පාරමී හා කල්ප පිළිබඳ විස්තර ද දෙතිස්මහ පූර්ව ලකුණු විස්තර ද මෙහි ඇතුළත් වෙයි. සංස්කෘත මිශ්‍ර සිංහල භාෂා ව්‍යවහාරය අනුව මේ කෘතිය ලියැවී ඇත. මෙහි කතුවරයා ශ්‍රී පැරකුම්බානු විල්ගම්මුල හිමි ය.

දළදා පුජාවලිය :

මේ කෘතියෙහි බුද්ධ චරිතය, දළදා වහන්සේ පිළිබඳ ඓතිහාසික විස්තර හා පුදපුජා ආදිය ගැන තොරතුරු අත්තර්ගත වෙයි. පාලි දායාවංසය ආශ්‍රය කොට ගෙන ලියැවී ඇත. කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය. සංස්කෘත මිශ්‍ර සිංහල භාෂා ව්‍යවහාරය මෙහි දක්නට ලැබේ.

දඹදෙණි අස්ත :

මේ කෘතියෙහි අරමුණ වනුයේ දඹදෙණිය පිළිබඳ කථා ප්‍රවෘත්තිය දක්වීම යි. දඹදෙණිය රාජධානියක් වශයෙන් ආරම්භ වී සංවර්ධනය වූ ආකාරයත් දඹදෙණි පැරකුම්බා රජු පිළිබඳ ප්‍රචාත්ති කිපයකුත් මෙහි ඇතුළත් වේ. සොළී - ජා යුද්ධය, දළදා ප්‍රාතිහාර්යය, යුද්ධයේ දී භාවිතයට ගත් ආයුධ වර්ග, රාජාභරණ වර්ග හා රජුගේ අත්වැසි පිරිස් ආදී කරුණු මෙහි විස්තර වේ. සංස්කෘත වචන මිශ්‍ර සිංහල භාෂා ව්‍යවහාරය මේ කෘතිය රචනයේ දී යොදා ගෙන ඇත, කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය.

2.2.6. දළදා සිරිත:

දළදා සිරිත සිංහල සාහිත්‍ය වංශයෙහි කැපී පෙනෙන්නේ රචනයේ දී අනුගමනය කළ විශේෂ ශෛලිය නිසා ය. ඒ ශෛලිය 'වෘත්ත ගන්ධි' නමින් හැදින්වේ. වෘත්තවල සුවඳ වහනය වෙතැයි යන අර්ථයෙන් මේ නම යෙදී ඇත. අඩවිරිත් ස්වරූපයෙන් රචිත ගද්‍ය පාඨ මේ ග්‍රන්ථය පුරා ම දක්නට ලැබේ. වචන කෝෂය බෙහෙවින් හුදු හෙළයට බර වන අතර ඇතැම් තැන සංස්කෘත මිශ්‍ර වචන ද දක්නට ලැබේ.

පාලි දායාවංසය ආශ්‍රය කරගෙන දළදා සිරිත ලියැවී ඇත. කතුවරයා දෙවරද දම්පසහිතාවන් ය. පරිච්ඡේද හතකි. ග්‍රන්ථය ආරම්භ වන්නේ දීපංකර පාදමුලයෙහි නියත විවරණ ලැබූ සුමේධ තාපස අවස්ථාවේ සිට බෝධි සත්ව චරිතය පිළිබඳ විස්තරයකිනි.

පිට්ටාර්ථ කුමාරෝත්පත්තිය, අභිනිෂ්ක්‍රමණය, බුද්ධත්වය හා පරිනිර්වාණය ද මෙහි දී ඉදිරිපත් වෙයි. ඉක්බිති පර්වණ දාතු පිළිබඳ විස්තර දක්වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී දේහය ආදාහනය කිරීමෙන් පසු ව ඇති වූ ධාතු බෙදීම පිළිබඳ තොරතුරුවල දී බේම තෙරුන් වහන්සේ විසින් එක් දළදාවක් කාලිංගයන්ගේ රට වූ දන්ත පුරයට ගෙන යන ලදු ව එහි දී පුද පූජා පැවැත් වූ ආකාරය විස්තර කෙරේ. මේ දළදා වහන්සේ පණ්ඩුක රජු අතට පත්වීමත් නිගණ්ඨයන් එය විනාශ කිරීමට දරු උත්සාහයක් එහි දී දළදා වහන්සේ පෑ ප්‍රාතිහාර්යයන් ගැන අතතුරු ව දක්වේ. පණ්ඩුකගෙන්, ගුහසීව පුද්ධයක දී පැරදුණු අවස්ථාවේ දී ඔහුගේ දියණියන්වූ හේමමාලා හා බෑණනුවන් වූ දන්ත කුමරු අත දළදා වහන්සේ ලංකාවට එවූ බවත් දක්වේ. කිත්සිරිමෙවන් රජු දළදා වහන්සේ පිළිගත් ආකාරයත් පැවැත් වූ පුදපූජාත් අතතුරු ව දක්වේ. ඉන්පසු ජෙට්ඨතිස්ස සිට iii වන පරාක්‍රමබාහු දක්වා විසූ රාජ්‍ය පාලකයන් දළදා වහන්සේට කළ පුද පූජා පිළිබඳ සංකෂිප්ත විස්තරයක් දක්වේ. කුරුණෑගල විසූ iv වන පැරකුම්බා රජු දළදා වහන්සේට කළ පුද පූජා ද දළදා පූජා පැවැත්වීම පිළිබඳ ව්‍යවස්ථා හා නීතිරීති ද මෙහි ඇතුළත් ය.

මීට පෙර පැවති යුගවල මෙන් කුරුණෑගල යුගයේ ද දක්නට ඇති විශේෂ ලක්ෂණ කීපයකි. වංශකථා රචනය හා ව්‍යාන්ත ඉන්ධි නම් නව ගද්‍ය ගෛලියක් බිහිවීම හා පන්සිය පනස් ජාතක පොත වැනි බණ කථා පොත් රචනය ඒ වැදගත් ලක්ෂණ යි.

3. ගම්පොළ යුගය :

පිංතල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයෙහි කුරුණෑගල යුගයෙන් ඉක්බිති එළඹෙන යුගය ගම්පොළ යුගය ලෙස සැලකේ. මේ කාලයෙහි දැදිගම, පේරාදෙණිය, රයිගම හා කෝට්ටේ යන ස්ථාන වල ද ප්‍රදේශ රාජ්‍ය බිහි වී තිබිණි.

ගම්පොළ රාජධානිය ආරම්භ වන්නේ පිට්ටන බුද්ධනෙකබා රජතුමා ගෙනි. (1341-1351) එතුමාගෙන් පසු ගම්පොළ රජ වූයේ පස්වන පැරකුම්බා රජතුමා ය. (1344-1359) ඔහු පස්වන විජයබා රජුගේ පුත්‍රයකු ලෙස සැලකේ. අතතුරු ව කෙටින වික්‍රමබාහු රජතුමා (1357 - 1374) රාජ්‍යය කළේ ය.

ඉන් අතතුරුව උදා වූයේ පස්වන බුද්ධනෙකබා (1372 - 1391) රාජ්‍ය සමය යි. ඉන් ඉක්බිති විරබා රජ (ක්‍රි. ව. 1391 - 1409) රජ කළ අතර අතතුරු ව සොංකඩගල පරාක්‍රමබාහු (ක්‍රි. ව. 1440 - 1415) ගම්පොළ රජ විය.

සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථකරණය පිළිබඳ ව ඇති වූ විවිධත්වය ගම්පොළ යුගයේ දී දක්නට ලැබේ. ගද්‍ය මෙන් ම පද්‍ය ග්‍රන්ථ ද මෙකල ලියවී ඇත. ගද්‍ය කෘති අතර බණ පොත්, ඓතිහාසික කෘති හා වංශ කථා ද පද්‍ය කෘති අතර සන්දේශ කාව්‍ය ද දක්නට ලැබේ. අර්ථ ව්‍යාකෘත ග්‍රන්ථ ද මේ යුගයේ ලියැවී ඇත. මෙකල විශේෂයෙන් කැපී පෙනෙන්නේ ධර්මකීර්ති සංඝ පරම්පරාව විසින් ඉටු කරන ලද සාහිත්‍ය සේවය යි.

3.1 ගද්‍ය කෘති

බණ පොත් :

3.1.1 සද්ධර්මාලංකාරය

පොදු ජනයා සඳහා ලියන ලද ධර්මග්‍රන්ථයක් ලෙස මෙය හැඳින්විය හැකිය. මේ කෘතියෙහි ඇතුළත් කථා සියල්ල 150 ක් බව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දක්වේ. මේ කථා, වර්ග 24 ක් යටතේ ඉදිරිපත් කෙරේ. කථා සඳහා පසුබිම වී ඇත්තේ භාරතීය හා ලාංකික සමාජ පරිසරය යි. පාලි රසවාහිනියෙහි කථා පදනම් කොට ගෙන සද්ධර්මාලංකාරයේ කථා ලියවී ඇත. රචනයේ දී සරල භාෂා ශෛලිය යෙදූ බව පෙනෙන්නේ ඇතැම් තැන සංකීර්ණ භාෂා ශෛලිය ද දක්නට ලැබේ. ලංකාවේ පැරණි ඓතිහාසික හා සාමාජික තොරතුරු අධ්‍යයනය සඳහා මේ පොතෙන් ලැබෙන්නේ ලොකු පිටිවහලකි. මෙහි කතුවරයා ද්විතීය ධර්මකීර්ති මාහිමි ය.

3.1.2 සද්ධර්මාමෘත මංජුසය හෙවත් පරිච්ඡේද පොත

බුද්ධ ධර්මයෙහි ඇතුළත් ඇතැම් ඉගැන්වීම් කථාවස්තු මගින් පැහැදිලි කිරීම සඳහා මේ කෘතිය ලියවී ඇත. අවවාද, දාන, සීල යන පරිච්ඡේද තුන යටතේ මේ පොතෙහි කරුණු දක්වේ. කතුවරයාගේ අපේක්ෂාව වූයේ පොදු ජනතාව පින්දහම් කෙරෙහි නැඹුරු කරවීම යි. කතුවරයා කවරෙක් ද යන්න මෙහි නො දක්වේ. සංස්කෘත වචන මිශ්‍ර භාෂා ශෛලියක් මේ කෘතියෙහි දක්නට ලැබේ.

3.2 වංසකථා:

3.2.1 එළු අත්තනගලු වංසය

සිරිසඟබෝ වර්තයත් අත්තනගලු විහාර විස්තරයත් ඇතුළත් කොට මේ කෘතිය ලියවී ඇත. සිරිසඟබෝ වර්තය සැලකෙන්නේ බෝසත් වර්තයක් වශයෙනි.

එළු අත්තනගලු වංසය පාලි හත්ථවනගල්ල විහාර වංසයේ සිංහල පරිවර්තනයකි. පරිවර්තකයා කවරෙක් ද යන්න අවිනිශ්චිත ය. ශත්‍රුසිංහ කුංජරාභිධාන සේනානායක මන්ත්‍රීශ්‍රීවරයාගේ ආරාධනයෙන් මේ සිංහල පරිවර්තනය කළ බව ග්‍රන්ථයෙහි දක්වේ. හත්ථවනගල්ල විහාර වංසය ගද්‍ය හා පද්‍ය දෙකින් මිශ්‍රිත ව ලියා ඇති නිසා 'එම්පු කාව්‍ය' නාමයෙන් හැඳින්වේ. එළු අත්තනගලු වංසයේ දී පාලි ගද්‍ය පාඨ සිංහලයට නගන ලද අතර පද්‍ය කොටස් එලෙසින් ම යොදා ඇති නිසා එම්පු කාව්‍ය ලක්ෂණ ආරක්ෂා කිරීමට උත්සාහ ගෙන ඇති බව පෙනේ.

සංස්කෘත වචන මිශ්‍ර භාෂා ව්‍යවහාරය මේ කෘතියෙහි දක්නට ලැබේ.

3.2.2 නිකාය සංග්‍රහය හෙවත් ශාසනාවතාරය

ශ්‍රී ලංකාවේ ගම්පොළ රාජධානියෙහි රජ කළ පස් වන බුවනෙකබාහු රජුගේ පසළොස් වන රාජ වර්ෂය තෙක් ශාසන ඉතිහාසය විස්තර කිරීම නිකාය සංග්‍රහය ලිවීමේ අරමුණ වී ඇත.

ශාසන විස්තරය ආරම්භ වන්නේ බුද්ධ පරිනිර්වාණයේ සිට ය. මේ යටතේ දඹදිව ඇති වූ නිකාය හේද හා සංගායනාත් ලංකාවේ ඇති වූ නිකාය හේද හා සංඝ සංශෝධනය පිළිබඳ විස්තරත් මෙහි ඇතුළත් වේ. ගම්පොළ යුගයේ ශාසනික තොරතුරු ගැන මෙහි විශේෂයෙන් සලකා බැලේ.

නිකාය සංග්‍රහයේ කතුවරයා ද්විතීය ධර්මකීර්ති මා හිමි ය. දේව රක්ෂිත ජයබාහු නාමයෙන් ද උත්චහන්යේ හඳුන්වනු ලැබූහ. මේ කෘතියේ ඇතැම් තැන සරල සිංහල ව්‍යවහාරය ද ඇතැම් තැන සංස්කෘත වචන මිශ්‍ර සංකීර්ණ භාෂා ව්‍යවහාරය ද දක්නට ලැබේ. ශාසන ඉතිහාසය පිළිබඳ මූලික තොරතුරු දැන ගත හැකි පැරණි ම සිංහල මූලාශ්‍රය මේ ග්‍රන්ථය යි.

3.3 සත්ත පොත්

3.3.1 බාලාවතාර (ගඩලාදෙණි) සත්තය

බාලාවතාරය නමැති පාලි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයට ලියන ලද සත්තසකි මේ බාලාවතාරය කච්චායන ව්‍යාකරණ සම්ප්‍රදාය අනුව ලියවුණු කෘතියකි, පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයෙහි නියුතු සිසුන් විසින් පාලි භාෂාවේ ව්‍යාකරණ හැදෑරීම සඳහා අනිවාර්යයෙන් ම උගත යුතු ග්‍රන්ථයක් ලෙස සැලකෙන්නේ බාලාවතාරය යි. සත්තය ලිවීම නිසා බාලාවතාරය හදාරන සිසුන්ට ලොකු සෙනක් සැලසුණු බව කිව යුතු ය.

බාලාවතාරය උදෙසා ලියවුණු ගඩලාදෙණි සත්තය ජයබාහු ධර්මකීර්ති මාහිමියන්ගේ කෘතියක් ලෙස සැලකේ. උත්චහන්යේගේ ශිෂ්‍යයෙකු වූ ධම්මදින්න හිමියන් විසින් ලියන ලද සද්ධර්ම රත්නාකරයෙහි පිය ගුරුවරයා පිළිබඳ ව දක්වෙන බාලාවතාර නම් වූ ශබ්ද ශාස්ත්‍රයට සංක්ෂේප සත්තයක්.....උපදවා යන පාඨයෙන් මේ බව පැහැදිලි වේ.

3.4 පද්‍ය කෘති :

සන්දේශ

3.4.1 මයුර සන්දේශය

සිංහල සාහිත්‍යයෙහි දැනට හමු වූ ඇති මුල් ම සිව්පද කාව්‍යයන් සන්දේශ කාව්‍යයන් මයුර සන්දේශය ලෙස ඇතැමෙක් සලකති.

මේ සන්දේශය ලියා ඇත්තේ ගම්පොළ සිට දෙවිනුවර උසුල්වත් දෙවියන් වෙත මොනරකු මගින් සන්දේශයක් යැවෙන අයුරිනි. සන්දේශය පිළිගැනවෙන්නේ උසුල්වත් දෙවියන්ට ය. සන්දේශය යැවීමේ අරමුණ වූයේ ගම්පොළ විසූ පස්වන බුවනෙකබා රජු ඇතුළු රජ පවුලට ද රාජ්‍යභාර සෙන්පතියන්ට ද දෙවියන්ගේ ආරක්ෂාව ප්‍රාර්ථනා කිරීම යි. ගමන් මාර්ගය වූයේ ගම්පොළ සිට දෙවුන්දරට යි. මයුර සන්දේශ කතුවරයා කවරෙක්ද යන්න අවිනිශ්චිත ය. එනෙත් එය කච්චේර නමැති කවියාගේ කෘතියකැයි පිළිගැනීමක් ද වේ.

ශබ්ද රසය හා අර්ථ රසය ජනිත කරමින් අලංකාරවත් ව තිරමාණය කර ඇති මුද්‍ර සන්දේශය ප්‍රතිභා පූර්ණ කවියකුගේ කෘතියකි.

3.4.2 නිසර සන්දේශය :

නිසර සන්දේශය ලියා ඇත්තේ දකිගම විසූ පරාක්‍රමබාහු රජුට උපුල්වත් දෙවිදුන්ගෙන් ආශිර්වාද ප්‍රාර්ථනා කළ බව දක්වීම සඳහා ය. මෙහි ගමන් මාර්ගය දෙවිනුවර සිට දකිගම පුරය දක්වා ය. දුතයා දෙවියන් වෙත යවා අදාළ සන්දේශය පිළිගැන්වීම වෙනුවට සන්දේශය යවන්නා දෙවියන් යැද එ බව දුතයා මගින් රජුට දන්වා යැවීමක් මෙහි දක්වේ.

නිසර සදෙස ද ශබ්ද හා අර්ථලංකාර ප්‍රිය කළ ප්‍රතිභාවෙන් හා බහුශ්‍රුත භාවයෙන් යුත් කවියකුගේ රසවත් නිර්මාණයක් ලෙස සැලකේ. නකුචරයා කවරෙක් ද යනු අවිනිශ්චිත ය.

4. කෝට්ටේ යුගය

සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයෙහි ගම්පොළ යුගයට ඉක්බිති එළඹෙන්නේ කෝට්ටේ යුගය යි. කෝට්ටේ රාජධානියෙහි ප්‍රථම පාලකයා වූයේ vi. වන පැරකුම්බා (ක්‍රි.ව. 1415-1467) රජතුමා ය. මේ රජුගේ කාලයෙහි ලංකාවේ ජාතික, ආගමික සංස්කෘතික, සාහිත්‍යායික හා දේශපාලනික අංශයන්හි විශාල දියුණුවක් ඇති විය. මේ යුගයට වර්ෂ 165 ක පමණ කාලයක් අයත් වේ.

ඒ කාලයේ රාජ්‍ය පද ප්‍රාප්ත වූ රජවරුන් මෙසේ ය.

vi.	වන පරාක්‍රමබාහු රජ	(1415-1467)
ii.	වන ජයබාහු රජු	(1467 - 1469)
vi.	වන බුවනෙකබාහු රජ	(1469 - 1480)
vii.	වන (පණ්ඩිත) පරාක්‍රමබාහු රජ	(1480 - 1490)
viii.	වන (වීර) පරාක්‍රමබාහු රජ	(1490 - 1509)
vi.	වන විජයබාහු රජු	(1509 - 1521)

ගද්‍ය - පද්‍ය පොත් රැසක් කෝට්ටේ යුගයේ දී ලියවී ඇත. ඒවා අතර වැඩි සංඛ්‍යාවක් පද්‍ය ග්‍රන්ථ යි. ගද්‍ය කෘති අතර ධර්ම ග්‍රන්ථ ද භාෂා ශාස්ත්‍ර අධ්‍යයනයට අදාළ කෘති ද දක්නට ලැබේ. පද්‍ය කෘති අතර ජයනක කථා හා බුද්ධකාලීන සිදුවීම් මුල් කොටගත් කාව්‍ය ද , ස්තෝත්‍ර ග්‍රන්ථ, භක්ති කාව්‍ය, සන්දේශ හා කෝෂ ග්‍රන්ථ ද දක්නට ලැබේ.

මේ යුගයේ ග්‍රන්ථ කරණයෙහි යෙදුණු ලේඛකයන් අතර ගිහි - පැවිදි දෙපක්ෂය ම වූ බව පෙනේ. ශ්‍රී රාහුල ගිමි, වීදගම ගිමි, වෑන්තැවේ ගිමි, ධම්මදින්න ගිමි වැනි පැවිදි ලේඛකයෝ ද පැරකුම්බා රජු, නන්දරාජකයා වැනි ගාභස්ථ ලේඛකයෝ ද මෙකල විසූහ. සාහිත්‍යකරණය පිළිබඳ විවිධත්වයක් ද මේ යුගයේ දක්නට ඇත.

4.1 ගද්‍ය කෘති

ධර්ම ග්‍රන්ථ :

සද්ධර්ම රත්නාකරය :

මෙහි පරිච්ඡේද සතිසක්. (36 කි.) සාර සංග්‍රහ නම් පාලි පොතේ මුල් ගාථාව මාතෘකා වශයෙන් ගෙන ඇත. පැරණි සිංහල හා පාලි පොත්වල ඇතුළත් ධර්ම කරුණු සංග්‍රහ කරමින් මේ පොත ලියා තිබේ. කතුවරයා ධම්මදින්නාවාරය විමලකීර්ති හිමි ය. ඒ හිමි සිද්ධාර්ථ විමලකීර්ති ධම්මදින්න නමින් ද දක්වේ. මිශ්‍ර භාෂා ශෛලියකින් මේ ග්‍රන්ථය ලියැවිණි.

සද්ධර්ම රත්නාවලිය, සද්ධර්මාලංකාරය, පන්ධිය පනස් ජාතක පොත වැනි ග්‍රන්ථ සමුදායේ අවසන් ධර්ම ග්‍රන්ථය ලෙස සැලකෙන්නේ සද්ධර්ම රත්නාකරය යි.

එළු අත්තනගලු වංශය

මෙය පාලි හත්ථවනගල්ල විහාර වංසය ආශ්‍රිත ව ලියා ඇත. ගම්පොළ යුගයේ දී ලියවුණු අත්තනගලු වංසයක් ද හමු වේ. කෝට්ටේ යුගයේ දී ලියැවුණු මේ කෘතියේ කතුවරයා විදාගම මෙමත්‍රෙය මාහිමියන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකු ලෙස දක්වේ. සරල බස් වහරින් ලියා ඇති මෙහි ඇතැම් තැන සංස්කෘත පද මිශ්‍ර යෙදුම් දක්නට ලැබේ.

කඨිනානිශංසය

කඨින පුෂා පිංකමෙහි ආනිශංස පොදු ජනතාවට අවබෝධ කරවීම සඳහා මේ කෘතිය ලියා ඇත. කෝට්ටේ සිරි පැරකුම්බා රජුගේ ආරාධනයෙන් මේ පොත ලියන ලද බව සඳහන් වේ. කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය.

චූලබෝධි වංශය

දෙ වන පැනිස් රාජ්‍ය සමයෙහි ලංකාවට වැඩම කරවන ලද ශ්‍රී මහා බෝධි ශාඛාව පිළිබඳ විස්තර කථාව කෙටියෙන් මෙහි දක්වේ. එසේ ම ඵලරූහ බෝධි පිහිටි තැන් පිළිබඳ විස්තර ද ඇතුළත් වෙයි. කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය.

4.2 කුවේණී අස්ත

කුවේණිය නියා විජය හා පඩුවස්දෙව් යන රජවරුන්ට වැළඳුණු දිවිදෝෂ දෙවියන්ගේ පිහිටෙන් දුරු වූ ආකාරය දක්වා සිරිපැරකුම්බා රජුගේ රෝදුක් හා සතුරු බිය දුරු කොට, 'දෙවියෝ එතුමා රකිත්වා' යන ප්‍රාර්ථනය ඉදිරිපත් කිරීම මේ පොත ලිවීමේ පරමාර්ථ ය යි.

මෙහි කතුවරයා ෂඩ්භාෂා පරමේශ්වර උතුරුමුළු මහ තෙරිදු ලෙස දක්වේ.

4.3 ව්‍යාපෘතිය:

පංචකාප්‍රදීපය

පාලි මොග්ගල්ලායන පංචිකාව නමැති පාළි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයට ලියූ පදාර්ථකථන මෙන් වියතර වර්ණනා ද පංචිකාප්‍රදීපයෙහි ඇතුළත් වේ. සංස්කෘත වචන මිශ්‍ර භාෂා ශෛලියකින් ලියවී ඇත.

මෙහි කතුවරයා ෂඩ්භාෂාපරමේශ්වර තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල මාහිමි ය.

සිංහලයෙන් මෙතෙක් ලියවී ඇති පාලි ව්‍යාකරණය පිළිබඳ විශිෂ්ට පර්යේෂණාත්මක කෘතිය මෙය සැලකේ.

4.4 ජන්දස් ග්‍රන්ථ:

කවිලකුණු මිණිමල් දම

මේ පොත ලියා ඇත්තේ ගණ, අකුරු, හා නැකැත් පිළිබඳ ව පද්‍ය කරණයට අදාළ උපදෙස් සඳහා ය. සෙන් කවි හා වස් කවි සෑදීමට යෝග්‍ය උපදෙස් ද මෙහි දක්වේ. ගම්පොළ උපකීර්තිගජකේශර නමැති පඩිවරයකුගේ ඇරයුම පරිදි මහතෙත් පාමුල මෙන් මහතෙරිදු විසින් මේ කාව්‍ය කරතලද බව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි සඳහන් වේ.

4.5 කෝෂ ග්‍රන්ථ

රුවන්මල නිසැණ්ඩුව

මෙය රුවන්මල් නිසැණ්ඩුව හෙවත් 'නාම රත්නමාලාව' නමින් ද හැඳින්වේ. එනම් නාම නම් මැණික් මාලය යනු යි. සිංහල කාව්‍ය බන්ධනයට අදාළ වචන මෙහි ඇතුළත් වේ. පද්‍යයෙන් රචනා වූවකි.

කෝට්ටේ සිරි පැරකුම්බා රජු මේ කෘතියේ කතුවරයා ලෙස දක්වේ.

නාමාවලිය

මෙය ද නිසැණ්ඩු ග්‍රන්ථයකි. සිංහල කාව්‍යකරණයෙහි යෙදුණු අයට අවශ්‍ය වචන කෝෂය මෙය ඉදිරිපත් කෙරේ. පද්‍යයෙන් රචිත කෘතියකි.

මෙහි කතුවරයා තත්තුවරුන් මිණිසත්තස් නම් ඇමතිවරයා බව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දක්වේ.

4.6 විරුද්ධ කාව්‍ය:

පැරකුම්බා සිරිත

මෙය කෝට්ටේ සිරිපැරකුම්බා රජුගේ පරපුර හා එකුමාගේ විවිධ ගුණ සමූහය පිළිබඳ ගායනා කරමින් කළ විරුද්ධ කාව්‍ය ග්‍රන්ථයකි. විවිධ විරිත් භාවිත කරමින් රචිත පද්‍ය 140 ක් මෙහි ඇතුළත් වේ.

වේ. මේ පද්‍යවලට බෙහෙවින් සංස්කෘත තත්වයම වචන යොදා ගෙන ඇත. මෙය ප්‍රශස්ති කාව්‍ය සාහිත්‍යයේ මුල් ම කෘතිය ලෙස සැලකේ.

මෙහි කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය.

4.7 හක්ති කාව්‍ය :

එළු සිලෝ ශතකය

මෙය සංස්කෘත ගණ ජනදස් ක්‍රමය අනුගමනය කරමින් ලියවුණු හක්ති කාව්‍යයකි. මහත් භක්තභාවයෙන් යුතුව බුදුගුණ ආශ්‍රිත ව කෙරෙන ස්තෝත්‍රමය වර්ණනා මෙහි දක්නට ලැබේ. සිලෝ සියයක් මෙහි ඇතුළත් වේ. ශතක නාමය මේ නිසා ව්‍යවහාර කරන්නට ඇත.

මෙහි කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය. පතිකති නම් මැතිවරයකුගේ ආරාධනය පරිදි මේ කෘතිය කළ බව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දැක්වේ.

බුදුගුණ අලංකාරය

පොදු ජනතාව තුළ හක්තිය දැනවීමේ අභිලාෂයෙන් කවියෙන් බුදුගුණ වර්ණනා කිරීම මේ කාව්‍යයේ අරමුණ යි. ඒ අතර, බ්‍රාහ්මණ ඉගැන්වීම් ද මෙහි උපහාසයට ලක් කෙරේ. විශේෂයෙන් නිර්වයන්, බමුණන්, ගිනිදෙවියන්, ඊශ්වර හා විෂ්ණු දෙවියන් පිළිබඳව මෙහි දී උපහාසයට ලක්වන බව පෙනේ.

ලිවිච්චිතයේ විශාලා මහනුවර ඇති වූ දුර්භික්ෂ, රෝග හා අමනුෂ්‍ය භය යන තුන් බිය බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රධාන භික්ෂු.සංඝයා වහන්සේ වැඩමවීම හා රතන සූත්‍රය දේශනා කිරීම නිසා පනව ගිය ආකාරය මෙහි වර්ණනා කෙරේ. පද්‍ය 611 කින් යුක්ත ය.

මේ කෘතියේ කතුවරයා වීදාගම මෛත්‍රෙය මා හිමියෝ ය.

4.8 උපදේශ කාව්‍ය:

ලෝවැඩ සඟරාව

ලෝක සත්වයාගේ යහපත උදෙසා පද්‍යයෙන් ධර්මය ඉදිරිපත් කිරීමක් මෙහි දක්නට ලැබේ. සද්ධම්මෝපායන නම් පාලි ධර්ම ග්‍රන්ථය මේ සඳහා මූලාශ්‍රය කොට ගෙන ඇති බව පෙනේ. සරල බස් වහරක් උපයෝගී කර ගනිමින් කියවන්නට පහසුවෙන් අවබෝධ කරගත හැකි පරිදි උපමා යොදා ගනිමින් කවි කීම ලෝවැඩ සඟරා කතුවරයාගේ අරමුණ වී ඇත. මෙහි එළිසම පද්‍ය 135 දක්නට ලැබේ.

කතුවරයා වීදාගම මෛත්‍රෙය මා හිමියන්. බව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි දැක්වේ.

4.8.2 දහම්ගැටමාලාව

තේරවිලි මගින් බුද්ධධර්මය පැහැදිලි කිරීම සඳහා මේ කෘතිය ලියා ඇත. කතුවරයා විදාගම මෙහෙයුම හිමියන් ලෙස සැලකේ. සිවුපද 74 ක් මෙහි අන්තර්ගත වේ. ගැටලු වශයෙන් ඉදිරිපත් කරන ධර්මය සඳහන් වන මේ කාව්‍යය වඩාත් යෝග්‍ය වන්නේ පොදු ජනතාවට වඩා භාෂාව පිළිබඳ උගතුන්ට ය.

දහම් ගැට නමින් හැඳින්වෙන, ගී විරිකින් ලියැවුණු නවත් කෘතියක් ද ඇත. එහි ද පරමාර්ථය වූයේ ගැටලු මගින් ධර්මය විස්තර කිරීම යි. එකී දහම් ගැට නම් කාව්‍යය ධර්මසේන නම් යතිවරයකු විසින් කෝට්ටේ කාලයට පෙර රචිත වූවක් ලෙස සැලකේ.

4.9 ජාතක කථා කාව්‍ය

කාව්‍යශේඛරය

කාව්‍යශේඛරය මහාකාව්‍ය ගණයට අයත් කාව්‍යයකි. සත්කුහත්ත ජාතකය වස්තු කොට ගෙන මේ කාව්‍යය ලියැවී ඇත. එහි සර්ග 15 ක් ඇත. කවි සංඛ්‍යාව 887 කි. කතුවරයා තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල මා හිමි ය. මෙය ලියා ඇත්තේ උලකුඩය දේවියගේ ආරාධනය පරිදි හෙළ බසින් බණක් කීම සඳහා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙර ආත්ම භවයක දී සේනක නමින් ඉපිද, ස්වකීය බුද්ධිය හා ශාස්ත්‍රඥානය මගින් ලෝකයාට සැලසූ යහපත පිළිබඳ ව මේ ජාතකයෙන් විස්තර කෙරේ. මහාකාව්‍ය ලක්ෂණ අන්තර්ගත වන සේ සාගර, උද්‍යාන, සන්ධ්‍යා වර්ණනා ආදිය නවතාවකින් ඉදිරිපත් කරමින් රචිත කාව්‍යශේඛරය බහුශ්‍රැත භාවයෙන් හෙබි ප්‍රතිභාපූර්ණ කවියෙකුගේ උසස් නිර්මාණයක් ලෙස සැලකේ.

4.9.2.ගුත්තිල කාව්‍යය

ගුත්තිල ජාතක කථාව මුල්කොට ගෙන ලියවී ඇති මේ කාව්‍යයේ කතුවරයා වැන්නැවේ හිමියන් ලෙස සැලකේ.

මෙය, කවි 501 කින් සමන්විත වේ. මේ කාව්‍යය ලියා ඇත්තේ සලාවත ජයපාල මැතිඳුන්ගේ ආරාධනය පරිදි ය. සරල සුගම බස් වහරක් උපයෝගී කර ගනිමින් කාවෝක්ති නවතාවකින් ඉදිරිපත් කිරීම ගුත්තිල කාව්‍යයේ විශේෂ ලක්ෂණයකි. මෙය ප්‍රතිභාපූර්ණ කවියෙකුගේ උසස් නිර්මාණයක් ලෙස සැලකේ.

සන්දේශ කාව්‍ය :

පරෙවි සන්දේශය

පරෙවි සන්දේශයේ කතුවරයා තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල මා හිමි ය. මේ සඳෙස කවි 203 කින් සමන්විත වේ.

පරෙවි සන්දේශය ලිවීමේ අරමුණ වූයේ සවන පැරකුම්බා නිරිඳුන්ගේ දියණියක වූ වන්දාවකී කුමරියට යෝග්‍ය සැමියකු සහ සුත්‍රයකු ලබා දෙන ලෙස ඉල්ලා දෙවිනුවර උපුල්වත් දෙවියන් යැදීම යි. සවන පැරකුම්බා රජුට හා යුව රජුට සෙන් පැතීම තවත් අරමුණකි.

පරෙවියකු මගින් අස්නක් යැවෙන පරිදි මේ සන්දේශය රචිත ය. ගමන් මාර්ගය කෝට්ටේ සිට දෙවිනුවර තෙක් ය.

සැලලිහිණි සන්දේශය

සැලලිහිණි සන්දේශය ලියන ලද්දේ තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල මාහිමියන් විසිනි. කවි ප්‍රමාණය 108 කි. සැලලිහිණි සන්දේශය ලිවීමේ අරමුණ වූයේ vi වන පැරකුම්බා රජුගේ දියණියක වූ උලකුඩය දෙවියට පුත්රුවනක් ලබා දෙන ලෙස විභීෂණ දෙවියන්ට ආයාචනා කිරීම යි. සන්දේශ භාරකයා ලෙස දක්වන්නේ සැලලිහිණියෙකි. ගමන් මාර්ගය කෝට්ටේ සිට කැලණිය තෙක් ය.

4.10.3 ගිරා සන්දේශය

ගිරා සන්දේශයේ කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය. මෙය තොටගමු විහාර පාර්ශවයට අයත් (ග්‍රාමවාසී) යතිවරයකුගේ කෘතියක් ලෙස සැලකේ. පද්‍ය 248 කින් සමන්විත වේ.

ගිරා සන්දේශය ලිවීමේ අරමුණ ලෙස සඳහන් වනුයේ සවන පැරකුම්බා රජුන් ලංකා බුද්ධ ශාසනයන් ආරක්ෂා කරන ලෙස ඉල්ලමින් තොටගමු විජයබා පිරිවෙතේ විසූ ශ්‍රී රාහුල හිමියන් මගින් නාත දෙවිදුන් වෙත සන්දේශයක් පිරිනැමීම යි. ගමන් මාර්ගය කෝට්ටේ සිට තොටගමුව තෙක් ය.

අම්බලමේ කතා ඇසුරින් ඉදිරිපත් කරන පැරකුම් රජු වැනුමත් තොටගමුවේ විජයබා පිරිවෙත් වැනුමත් ඉදිරිපත් කෙරෙන සිරි රහල් හිමි වර්ණනයත් තත්කාලීන අධ්‍යාපන තොරතුරුත් මෙහි දක්වෙන විශේෂ ලක්ෂණ යි.

හංස සන්දේශය

හංස සන්දේශයේ කතුවරයා අවිනිශ්චිත ය. (වනවාසී) වීදාගම පරපුරට අයත් යතිවරයකුගේ කෘතියක් ලෙස සැලකේ. ඇතුළත් පද්‍ය සංඛ්‍යාව 200 කි.

මේ සන්දේශය ලිවීමේ අරමුණ රටේ සතුරු වියවුල් දුරු කරවා සවන පැරකුම්බා රජුට සෙත් පැහිම යි. රතන සුත්‍රය ලක්ෂ වාරයක් පිරුවා දෙවියන්ට පින් අනුමෝදන් කරවා දෙවියන් අවනත කොට ගෙන සන්දේශය ඉදිරිපත් කරන ලෙස මෙයින් කැරගල පද්මාවතී පිරුවන්පති වනරතන මාහිමියන්ගෙන් ඉල්ලා ඇත. ගමන් මාර්ගය කෝට්ටේ සිට කැරගල තෙක් ය. සන්දේශ භාරකයා හංසයෙකි. vi වන පැරකුම්බා රජු හා කැරගල පද්මාවතී පිරුවන්පති හිමි මෙහි දී විශේෂ වර්ණනයට භාජන වෙයි.

කෝකිල සන්දේශය

කතුවරයා දෙවිනුවර ඉරුගල් කිලක පිරුවන්පති හිමි ය.

සන්දේශය ලිවීමේ අරමුණ වූයේ ආර්යවතුචරිතී පරාජය කිරීම සඳහා දෙවිනුවර උපුල්වත් දෙවියන්ගෙන් දේවාශිර්වාද ප්‍රාර්ථනා කළ බව යාපනයේ සිටි සපුමල් කුමරුට දැනුම් දීම යි. සන්දේශ භාරකයා කෝකිලයෙකි. සපුමල් කුමරු මෙහි විශේෂයෙන් වර්ණිත පුද්ගලයා ය. දෙවිනුවර සිට යාපනය දක්වා මහ තොරතුරු මෙහි ඇතුළත් වේ. දුර ප්‍රමාණ වශයෙන් මෙන් ම කවි ගණනින් ද දීර්ඝතම වූ සන්දේශ කාව්‍ය මෙයයි. පද්‍ය 291 කින් මේ කෘතිය සමන්විත වේ.

පද්‍ය ග්‍රන්ථ බහුල වශයෙන් දක්නට ලැබීම කෝට්ටේ සාහිත්‍ය යුගයෙහි කැපී පෙනෙන විශේෂත්වයකි. ජාතක කථා, උපදේශ, චිරුද, සන්දේශ, භක්ති හා නිසංඝු ආදී විවිධ විෂය යටතේ ලියවුණු ග්‍රන්ථ මේ යුගයට අයත් ය. පද්‍යය උදෙසා විවිධ විරිත් භාවිතය ද දක්නට ලැබේ. රස නිෂ්පත්තිය අතින් ද මෙකල කාව්‍යයේ උසස් බවක් දක්නට ලැබේ. විවිධ විෂයක ගද්‍ය-පද්‍ය-කෘති සමුදාය නිසා ද ගිහි පැවිදි විරප්‍රසිද්ධ විද්වතුන් නිසා ද, දෙස් විදෙස් පතළ ශාසනික කේන්ද්‍රස්ථාන නිසා ද කෝට්ටේ යුගය සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයේ ස්ථරණ යුගය සේ සැලකේ.